

Niet alleen van sommige levensmiddelen (met name de levensmiddelen in blik welke door *Shaef* werden aangevoerd) werd alsdus de prijs gedrukt maar vooral ook van de huisbrand die de consumenten in het gehele bevrijde Zuiden van februari '45 af weer konden betrekken, in zeer bescheiden hoeveelheden overigens. De kostprijs van 1 ton steenkolen bedroeg aan de mijnen f 19,50 – dat bedrag werd door een bijdrage uit het Prijsegalisatiefonds tot f 13,50 verlaagd; de verlaging hield de erkenning in van het feit dat het gemiddelde arbeidersgezin, hetwelk de gehele winter door niets voor brandstof had behoeven te betalen (die was, behalve in Zuid-Limburg, niet verkrijgbaar geweest), niet in staat was, brandstoffen te kopen tegen de kostprijs.

Loonsverhogingen werden in het bevrijde Zuiden slechts aan twee groepen arbeiders toegekend: aan de landarbeiders en aan de arbeiders in werkverschaffing. In de landarbeid werden de minimumlonen vastgesteld op 50 cent per uur, hetgeen, aldus het naoorlogse verslag van de bij het NVV aangesloten Nederlandse Bond van Arbeiders in het Landbouw-, Tuinbouw- en Zuivelbedrijf, 'een belangrijke verbetering' was; de arbeidsdag van de landarbeiders werd voorts op negen uur bepaald, zij kregen een week betaalde vakantie per jaar en zij behoeften voortaan op zaterdagmiddag niet te werken ('wie had dat voor mogelijk gehouden? Een landarbeider een vrije zaterdagmiddag, neen', zo leest men in datzelfde verslag, 'dat kon niet bestaan'). Wat de arbeiders in werkverschaffing betreft: het Militair Gezag richtte in Noord-Brabant een Dienst Uitvoering Werken op (de Duw). Er waren werklozen, er waren ook wachtgelders: arbeiders, in dienst bij een bepaald bedrijf, voor wie door de transportmoeilijkheden en het grondstoffentekort geen werk was en die in plaats van loon wachtgeld ontvingen. Het Militair Gezag wilde beide groepen aan het werk zetten maar dat was alleen mogelijk door te bepalen dat de lonen bij de Duw even hoog zouden zijn als in het bouwvak. Het tekent de sociale achterstand welke de landarbeiders zelfs na hun loonsverhoging nog hadden, dat het gevolg van die voor de Duw geldende regeling was dat talrijke landarbeiders zich in de werkverschaffing lieten plaatsen; dan ontvingen zij enkele guldens per week meer.

Wij hebben over de wachtgelders nog iets te schrijven.

Behalve de vaststelling van de lonen was een belangrijk punt wat, gelijk

¹ Ned. Bond van Arbeiders in het Landbouw-, Tuinbouw- en Zuivelbedrijf: *Verslag 1945-1946 en een overzicht van de werkzaamheden over de periode 1 januari 1940-5 mei 1945* (1946), p. 49.